

Maarten Divendal

Wethouder Onderwijs, Jeugd, Sport,
Beheer en onderhoud openbare ruimte en Milieu

Retouradres Postbus 511, 2003 PB Haarlem

Aan de leden van de Commissie Samenleving

Datum 3 november 2008
Ons kenmerk STZ/JOS/2008/187502
Contactpersoon M.J. Kroonenberg - Janssen
Doorkiesnummer 023-5113475
E-mail mkroonenberg@haarlem.nl
Bijlage(n) 1. Inhoudelijk plan 2008-2009 Stap-programma's
Onderwerp Voortgang Stap-programma's

Geachte leden van de Commissie Samenleving,

Onlangs bereikten berichten de commissie dat welzijnsorganisatie Dock de uitvoering van de Stap-programma's gestaakt had. Hier werden vragen over gesteld. Met deze brief willen wij u informeren over deze programma's en de voortgang in de uitvoering ervan.

Korte beschrijving Stap-programma's

Kinderen uit gezinnen met lager opgeleide ouders lopen vaak al bij hun intrede in het onderwijs aanzienlijk in schoolprestaties achter, welke achterstand meestal niet meer ingehaald wordt. De voorbereiding die kinderen uit deze gezinnen meekrijgen sluit minder goed aan op wat van kinderen in het basisonderwijs gevraagd wordt.

Sinds 1990 worden in Haarlem zogenaamde Stap-programma's uitgevoerd. Dit zijn gezinsstimuleringsprogramma's die zich richten op gezinnen uit laag sociaal-economische milieus. Doel is om via het 'versterken' van de ouders kinderen uit deze gezinnen betere kansen te geven op een succesvolle schoolloopbaan.

Via de Stap-programma's krijgen ouders meer handvaten en vaardigheden aangereikt ten behoeve van de interactie met - en begeleiding van hun kind(eren). Zo kan thuis een meer stimulerende (leer)omgeving voor het kind ontstaan, waarmee een blijvend positief effect op de ontwikkeling van het kind bereikt wordt.

Van de verschillende Stap-programma's die zijn ontwikkeld, worden op dit moment in Haarlem de volgende drie varianten uitgevoerd:

1. **Stap-In**: een methode om ouders van kinderen van 4 tot 6 jaar voor te lichten over het aanbod gericht op kinderen en gezinnen binnen eigen wijk of stadsdeel.

De bedoeling is om ouders te informeren en drempels weg te nemen om gebruik te maken van voorzieningen waarbij het gezin baat zou kunnen hebben.

2. **Opstapje**: een programma dat zich richt op gezinnen met kinderen van 2 tot 4 jaar waar vanwege het lage opleidingsniveau van de ouders een grotere kans bestaat op ontwikkelingsachterstand bij de kinderen. De bedoeling is een betere aansluiting op de basisschool voor het kind te bevorderen.
3. **Opstap**: een met Opstapje vergelijkbaar programma dat zich richt op gezinnen met kinderen in de leeftijd van 4 tot 6 jaar. De bedoeling is dat kinderen via het versterken van de ouder vanuit de thuissituatie beter op hun start in groep 3 voorbereid kunnen worden, zowel in (leer)vaardigheden als in werkhouding.

Uitvoering en financiering Stap-programma's

De programma's worden stedelijk uitgevoerd, aanvankelijk door Radius, sinds september 2007 overgenomen door Stichting Dock. Opstap maakt onderdeel uit van het prestatieplan en wordt bekostigd uit gemeentelijke welzijnsmiddelen.

In het verleden is daar al eens enige tijd een bijdrage vanuit VVE-rijksmiddelen aan toegevoegd. Het zicht op de uitvoering van de Stap-programma's door Radius was echter zeer beperkt. Vanuit de gemeente is daarom gevraagd om meer inzicht in wat precies gedaan werd onder inzet van welke middelen, als voorwaarde voor het continueren van de toegevoegde VVE-middelen.

Die duidelijkheid bleef uit, zowel inhoudelijk als financieel. Ook bij de accountantscontrole kon in verband met het ontbreken van gegevens als urenregistratie van medewerkers geen oordeel gegeven worden omtrent de juistheid van de verantwoording van Opstap(je). Hiermee werd besloten het inzetten van de extra VVE-middelen voor de Stap-programma's te staken.

Bij de overdracht van de Stap-programma's aan welzijnsorganisatie Dock is enige onduidelijkheid ontstaan over de financiering vanuit de gemeentelijke welzijnsmiddelen die in het prestatieplan zou zijn opgenomen. Door de gemeente is aangegeven dat aanvullende VVE-financiering mogelijk was, echter ook bij Dock onder de voorwaarde inzicht te geven, zowel inhoudelijk als financieel.

Dock koos er in 2007 voor af te zien van het aanvragen van VVE-middelen. In juli 2008 kwam Dock op die beslissing terug toen bleek dat er onvoldoende middelen beschikbaar waren vanuit het prestatieplan om de Stap-programma's volledig te continueren. De programma's zijn door Dock echter nooit volledig gestaakt.

De programma's hebben een duur van 2 jaar. De bestaande groepen zijn voor hun 2^e jaar gewoon gecontinueerd, voor dat deel is Opstap(je) dus nooit stopgezet. Alleen de nieuwe groepen (1^e jaar) starten iets later op 1 november (in plaats van 1 september) in verband met onvoldoende middelen om materialen aan te schaffen.

De gesprekken over aanvullende VVE-financiering zijn met Dock opgestart na de zomervakantie. Het zo snel mogelijk weer opstarten van de Stap-projecten had de grootste prioriteit bij de besprekingen met Dock. Daarnaast vonden wij het nog steeds belangrijk het benodigde inzicht te krijgen in de uitvoering en de aanwending van middelen. Zodat wij daarin als gemeente ook meer sturend kunnen optreden.

Een belangrijk punt van bespreking was het aan blijven haken van de Stap-programma's bij nieuwe ontwikkelingen. Afgesproken in dat kader is dat dit jaar de mogelijkheden worden onderzocht om onder andere:

- de aandacht geleidelijk wat te verleggen naar gezinnen met kinderen in de wat jongere (voorschoolse) leeftijdsgroepen om er zo vroeg mogelijk bij te zijn;
- meer aandacht uit te laten gaan naar het uitvoeren van de programma's in stadsdeel Noord;
- aansluiting te vinden bij nieuwe partners en nieuwe ontwikkelingen, zoals bij het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en het programma 'Triple P' dat op dit moment in Haarlem geïmplementeerd wordt.

Ander punt van bespreking was de zorg over het mogelijk uitstromen van de ervaren ID-medewerkers (ex Radius) die bij de Stap-programma's worden ingezet als contactmedewerker. Ten behoeve van de continuïteit is het nu financieel mogelijk gemaakt deze medewerkers op projectbasis in dienst te nemen.

Onder inzet van zowel gemeentelijke welzijnsmiddelen (opgenomen in het prestatieplan) als rijksmiddelen VVE zijn de financiële voorwaarden nu aanwezig om de programma's op een optimale manier uit te voeren. Ook beschikken we nu over een gedegen inhoudelijk stuk waarin de uitvoering en te leveren prestaties uiteen zijn gezet voor 2008-2009.

Deze inhoudelijke onderbouwing, die in samenspraak met de gemeente tot stand is gekomen, voeg ik ter informatie bij deze brief.

Kortom: zowel financieel als inhoudelijk hebben we de uitvoering van de Stap-programma's goed in beeld en weer volledig op de rit. De komende jaren kunnen we op basis hiervan de resultaten van de Stap-programma's beter monitoren en verder uitbouwen.

Met vriendelijke groet,

Maarten Divendal

Inhoudelijke onderbouwing aanvraag VVE-middelen

Stap-in, Opstapje en Opstap

Over de programma's

Niveaunderschillen tussen jonge kinderen hangen sterk samen met de opleiding van de ouders. De voorbereiding die kinderen uit gezinnen met lager opgeleide ouders meekrijgen, sluit minder goed aan op wat in het basisonderwijs van de kinderen gevraagd wordt. Allochtone kinderen hebben het daarbij vaak nog extra moeilijk als thuis geen Nederlands gesproken wordt.

De schoolprestaties van kinderen uit laag sociaal-economische milieus liggen zo onder het gemiddelde. Al bij hun intrede in het onderwijs is er vaak sprake van een aanzienlijke achterstand wat betreft kennis en vaardigheden die nodig zijn voor het leren op school. En vaak halen de kinderen deze achterstand gedurende de basisschool niet meer in. In dit kader besloot het Ministerie van Welzijn Volksgezondheid en Cultuur in 1987 om een in Israël ontwikkeld gezinsstimuleringsprogramma te bewerken en in Nederland in te voeren.

Uit recente internationale onderzoeken blijkt dat de Opstapprogramma's een zeer positief effect kunnen hebben op de vaardigheden van de moeder in de interactie en begeleiding van haar kind(eren) en daarmee op de brede ontwikkeling van het kind. Bij de meeste kinderen kunnen eventuele achterstanden in die ontwikkeling zo op vroege leeftijd ook weer worden inlopen, wat op latere leeftijd veel lastiger nog te realiseren is.

In Haarlem werd in 1990 gestart met de uitvoering van Opstapje en Opstap in Schalkwijk. In 1995 werd daaraan het programma Spel aan Huis toegevoegd en vanaf 1997 werden deze programma's uitgevoerd in heel Haarlem. Spel aan huis verdween vanaf september 2003 en werd vervangen door het programma Stap-in. Hieronder een korte omschrijving van de programma's zoals deze nu worden uitgevoerd in Haarlem.

Stap-In

Stap-In is een methode om (allochtone) ouders van kinderen van 4 tot 6 jaar voor te lichten over het aanbod in de wijk /stadsdeel. Aanmelding van gezinnen voor Stap-In gebeurt met name door of via het consultatiebureau. De wijkverpleegkundige stelt de indicatie voor Stap-In en reikt dan samen met de Haarlem Felicitateert kaart ook een folder van Stap-in uit, met mondelinge toelichting.

De Stap-In medewerker gaat vervolgens bij een gezin op huisbezoek met informatie over de sociale kaart, activiteiten, instellingen en voorzieningen op het gebied van opvoedingsondersteuning. De medewerker helpt het gezin zo een keuze te maken uit de activiteiten die in wijk/stadsdeel aangeboden worden voor de kinderen en hun ouders. Hiernaast heeft de medewerker een belangrijke signalerende en doorverwijzende functie.

Twee tot drie maanden na dit huisbezoek wordt nog eens contact opgenomen met het gezin om na te vragen welk resultaat het huisbezoek heeft gehad en van welke voorzieningen het gezin gebruik maakt of gaat maken.

Opstapje (2-4 jaar)

Opstapje richt zich op gezinnen met kinderen van twee tot vier jaar waar een grotere kans op achterstand bestaat vanwege het lage opleidingsniveau van de ouders. Het programma wordt uitgevoerd met het doel een betere aansluiting op de basisschool te bevorderen.

Opstapje bestaat uit een groot aantal activiteiten gericht op ouder en kind, die in een periode van twee jaar uitgevoerd worden onder begeleiding van een contactmedewerker. Deze leert de moeder hoe met haar kind de activiteiten zelf uit te voeren. Deze activiteiten sluiten aan bij de dagelijkse situatie in de gezinnen en belevingswereld van de kinderen.

Door het uitvoeren van de activiteiten verwerven kinderen kennis en vaardigheden die noodzakelijk zijn voor een goede start in groep 1. Tegelijkertijd leren de ouders op een meer ondersteunende en stimulerende manier met hun kind om te gaan (interactie) en raken zij actiever betrokken bij de schoolloopbaan van hun kind.

Daarnaast vinden themabijeenkomsten plaats over de ontwikkeling en opvoeding van kinderen en ouder-kind interactie als extra ondersteuning, en staat het bevorderen van het (VVE-)peuterspeelzaalbezoek centraal.

Opstap (4-6 jaar)

Opstap richt zich op gezinnen met kinderen in de leeftijd van 4 tot 6 jaar met een grotere kans op achterstand. Doel is om kleuters uit de groepen 1 en 2 uit achterstandssituaties beter voor te bereiden op groep 3, zowel in vaardigheden als in werkhouding.

Het programma omvat een tweejarig traject van wekelijkse begeleiding van ouders, veelal moeders, naar een meer stimulerende en ondersteunende omgang met hun kleuter. Doel hierbij is bevordering van de kwaliteit van de interactie tussen moeder en kind.

Daarnaast heeft het programma een gestructureerd aanbod van ontwikkelingsstimulerende activiteiten die ouders dagelijks met hun kleuter kunnen uitvoeren. Ongeveer 20 minuten per dag zijn de ouders zo in het kader van Opstap thuis bezig met hun kind en de werkbladen. Die activiteiten bevorderen de actieve leerhouding en stimuleren de cognitieve – en taalontwikkeling van het kind. Centraal hierbij staat het *spelenderwijs* leren.

Nevendoelstellingen

De contacten die met de gezinnen worden gelegd in het kader van uitvoering van genoemde programma's worden optimaal benut. Zo stellen wij als nevendoelstelling bijvoorbeeld: het waar nodig toeleiden van allochtone ouders naar taallessen, het stimuleren van ouderparticipatie op school en het stimuleren van deelname aan activiteiten in de moedercentra.

Aandachtspunten uitvoering 2008-2009

Home-based of groepsgewijs?

Opstap(je) is van oorsprong een thuisprogramma (Home-based). Dit houdt in dat de begeleiding van ouders vooral via huisbezoeken zou moeten plaatsvinden. Vanaf 2001 is er in Haarlem voor gekozen om de Opstap programma's zo veel mogelijk groepsgewijs vanuit locaties buitenshuis aan te bieden. Groepsgewijs is een variant op het programma dat in de praktijk is ontstaan.

Enerzijds om de samenwerking met scholen te vergroten, anderzijds om tegemoet te komen aan de groeiende vraag vanuit het veld om met dezelfde financiële middelen grotere groepen moeders en kinderen te bereiken. Daar komt nog een praktisch punt bij dat bij de 'Home-based' uitvoering veel tijd verloren ging omdat ouders zich niet altijd hielden aan de afgesproken tijd en medewerkers voor een dichte deur stonden.

Bij Opstapje zijn de kinderen bij het eerste deel van de bijeenkomsten niet aanwezig in de groep. Zij worden dan opgevangen door een leidster van de kinderopvang. De medewerker legt tijdens het eerste uur het werkblad, waar de spelactiviteiten op staan, uit aan de moeders. Gedurende het tweede deel van de bijeenkomst zijn de kinderen aanwezig in de groep en kan de moeder samen met haar kind de spelactiviteit uitvoeren. De medewerker van Opstapje geeft hierbij aanwijzing en let goed op de interactie tussen moeder en kind.

Er vindt bij Opstap in ieder geval bij de start één huisbezoek plaats als intakegesprek. Vervolgens worden wekelijks groepsbijeenkomsten gehouden die plaats vinden op scholen en/of in buurthuizen. Bij knelpunten in de voortgang wordt de coördinator incidenteel ingeschakeld om een gesprek thuis met ouders te hebben. Naast de groepsinstructie vinden er gedurende het jaar themabijeenkomsten plaats, onder leiding van de coördinator of een gastspreker.

Wij ondervinden zowel voor- als nadelen bij de huidige manier van werken.

Voordelen zijn:

- Met de beschikbare financiële middelen kunnen zo meer gezinnen bereikt worden.
- Ouders leren van elkaar, nemen een voorbeeld aan elkaar, steunen elkaar en komen uit een isolement.
- Bij uitvoering in het schoolgebouw vergroot het de ouderbetrokkenheid bij school.

Nadelen zijn:

- Ouders krijgen minder persoonlijke aandacht, er kan minder ingegaan worden op specifieke behoeften.
- Ouders die niet kunnen of mogen deelnemen aan de groepen worden uitgesloten.
- Voor analfabete moeders en vrouwen die geen Nederlands spreken is deze werkwijze minder geschikt.

Het huidig aantal deelnemers per groep zorgt voor problemen bij de uitvoering. De groepen kunnen te groot worden voor de medewerkers om de moeders nog de aandacht te kunnen geven die zij nodig hebben. En wij merken dat die behoefte aan aandacht groeit, met de toegenomen eisen die de maatschappij stelt aan ouders waar het gaat om opvoeding. Zeker op allochtone ouders kunnen deze eisen zwaar drukken.

Opvoeden kan niet meer zoals vroeger en/of in het land van herkomst. Te autoritair optreden is ongewenst, kinderen slaan mag niet meer. Kinderen maar in de box laten zitten of voor de televisie zetten terwijl moeder het huishouden doet is niet meer acceptabel. Kinderen buiten laten spelen vereist met het drukker verkeer en grotere criminaliteit (en een groter onveiligheidsgevoel) meer toezicht. Kinderen moeten Nederlands leren, ook de ouders moeten de Nederlandse taal beheersen. Dit brengt een steeds grotere opvoedingsonzekerheid met zich mee.

Ouders - en dan met name allochtone ouders - hebben een nieuw 'houvast' nodig. Ons aanbod moet goed aansluiten op die behoefte. Waar wij naar toe willen, is 30 groepsbijeenkomsten per programma per jaar, waarvan zes themabijeenkomsten, en standaard twee huisbezoeken per gezin per jaar. Wanneer blijkt dat een gezin meer of juist minder huisbezoeken nodig heeft, moet hiervan afgeweken kunnen worden. Als bijvoorbeeld blijkt dat een ouder om wat voor reden ook niet kan of mag deelnemen aan de groepsbijeenkomsten, zouden huisbezoeken moeten worden afgelegd om het gezin toch te kunnen bereiken.

Samengevat komen wij uit op twee varianten om de programma's zo goed mogelijk neer te zetten:

1. Groepsgewijs uitvoeren van programma's zoals beschreven: 30 bijeenkomsten, 6 thema's, 2 huisbezoeken;
2. Huisbezoeken voor wie niet naar de groep kunnen of mogen komen en/of de taal een belemmering is.

Update en vernieuwing

Zoals gezegd worden de Stap-programma's sinds 1990 in Haarlem uitgevoerd. Voor elk programma geldt, dat het met zijn tijd mee moet gaan. Dat het veranderingen in de samenleving en politiek moet blijven oppikken en moet kijken waar aanpassing of vernieuwing nodig is. Dit jaar willen wij in dat kader aandacht geven aan de hiernavolgende punten.

A. Opstap programma aanbieden met daaraan gekoppeld een bijbehorende opvoedingscursus;

Er bestaat een speciale opvoedingscursus die direct aansluit op de Stap-programma's, genaamd 'Ouders Actief'. Mogelijk zouden wij hiermee bepaalde ouders in hun opvoedingsvaardigheden nog iets krachtiger kunnen versterken, liefst als hun kinderen nog zo jong mogelijk zijn. De relatie die wij met ouders aangaan willen wij op deze manier ook zo goed mogelijk benutten.

B. Met de Stap-programma's aansluiting vinden bij programma 'Triple P';

Triple P staat voor 'Positief Pedagogisch Programma', dat op dit moment geïmplementeerd wordt in Haarlem. JGZ Kennemerland is hierbij hoofdaannemer, die het vervolgens verder uitzet bij andere organisaties. Wij willen graag bekijken hoe wij bij deze ontwikkeling in Haarlem zo goed mogelijk kunnen aanhaken.

C. Mogelijk verleggen van focus op Opstap (4-6 jaar) naar Stap-programma 'Instapje' (1-2 jaar);

Het belang 'er zo vroeg mogelijk bij te zijn' krijgt vanuit de landelijke politiek steeds meer nadruk, en dit belang onderschrijven wij vanuit de inhoud. Er bestaat een programma voor 1-2 jarigen 'Instapje' dat wij nu nog niet uitvoeren. Wij willen onderzoeken of wij in ons aanbod de aandacht wat kunnen verschuiven van de oudste doelgroep (Opstap), die in ieder geval via de scholen al bereikt wordt, naar een wat jongere doelgroep (Instapje).

D. Mogelijk gedeeltelijk verleggen van focus op Schalkwijk naar Noord (en Oost).

De samenwerking en uitvoering van de Stap-programma's verlopen in Schalkwijk naar behoren. De stadsdelen Noord en - in mindere mate - ook Oost blijven hierbij wat achter. Uiteraard moet er voldoende aandacht voor Schalkwijk blijven, maar er is een grotere aandacht en extra impuls nodig voor Noord en Oost. Het komende jaar zullen we die aandacht geleidelijk wat gaan verschuiven en onderzoeken wat de mogelijkheden zijn.

Inzet van medewerkers.

Door de jaren heen zien we in Haarlem bij het uitvoeren van de Opstap-programma's en Stap-in een geleidelijke afname van de inzet van medewerkers. Hieronder schematisch weergegeven

JAAR	Aantal medewerkers totaal	Uren uitvoering per week	Uren coördinatie per week	Extra	Herkomst middelen
1990	19 medewerkers (vrijwilligers)	256 uur	48 uur	n.v.t.	Europees Sociaal Fonds Buurtmoederbanenplan
2001 (okt)	6 medewerkers	144 uur	48 uur	n.v.t.	Gemeentelijke welzijnsmiddelen ID-banen
2003 (sept)	6 medewerkers	144 uur	48 uur	stagiaires	Gemeentelijke welzijnsmiddelen ID-banen
2004	6 medewerkers	144 uur	40 uur	n.v.t.	Gemeentelijke welzijnsmiddelen ID-banen VVE-middelen
2007	4 medewerkers	108 uur	24 uur	n.v.t.	Gemeentelijke welzijnsmiddelen ID-banen
2008 (sept)	3 medewerksters	76 uur	24 uur	n.v.t.	Gemeentelijke welzijnsmiddelen ID-banen
Aanvraag 2008 / 2009	4 medewerkers	80 uur	40 uur	stagiaires?	Gemeentelijke welzijnsmiddelen Rijksmiddelen VVE

Om de programma's zo te kunnen uitvoeren dat optimaal rendement behaald kan worden, is voldoende inzet van contactmedewerkers en coördinatie cruciaal. Wij merken dat we coördinatie-uren tekort komen, deze uren willen we in 2009 graag uitbreiden van 24 naar 40 uur.

Voor het uitvoeren van de programma's werken we met ID-ers als contactmedewerkers, die uiteindelijk toch een vaste baan ambiëren en uitstromen. Voor de continuïteit en het naar behoren uitvoeren van Opstap(je) is het belangrijk deze ervaren medewerkers te kunnen behouden. Daarom worden voor 2009 middelen aangevraagd voor vier maal 20 uur contactmedewerkers in een projectaanstelling.

Met name het Stap-in programma achten wij geschikt om uit te laten voeren door stagiaires. Als we weer beschikken over voldoende coördinatie-uren, hebben we voldoende ruimte om stagiaires te kunnen begeleiden. De afgelopen jaren is Stap-in uitgevoerd door onze contactmedewerkers, die tevens Opstap(je) uitvoeren. Door het inzetten van stagiaires kunnen we met Stap-in mogelijk meer gezinnen bereiken, terwijl dit de contactmedewerkers uren zou opleveren om extra in te zetten voor het uitvoeren van Opstap(je).

Om de medewerkers via verschillende invalshoeken expertise te laten opdoen en om het werk ook zo afwisselend mogelijk te houden, zou het goed zijn de contactmedewerkers zo veel mogelijk taken zelf te laten uitvoeren. Nu houden zij zich uitsluitend bezig met het begeleiden van de groepen en de uitvoering van programma's. Zij zouden dit kunnen uitbreiden met bijvoorbeeld het geven van themabijeenkomsten, het begeleiden en ondersteunen van ouders van basisscholen en peuterspeelzalen of het geven van een cursus opvoedingsondersteuning. Nu komt dit nog vaak neer op de coördinator, maar met scholing en begeleiding zou dit ook tot de taken van de contactmedewerkers kunnen gaan behoren.

Een ander aandachtspunt om de kwaliteit en het effect van de uitvoering te vergroten, is om toe te gaan naar een koppeling van iedere contactmedewerker aan een aantal toegewezen wijken. In plaats van alle medewerkers inzetten door heel Haarlem voor alle drie programma's. Zo kunnen de contactmedewerkers beter bekend raken met en in hun specifieke wijken en beter hun rol neerzetten in werving van deelnemers, signalering, doorverwijzing, ondersteuning, en dergelijke. De hen toegewezen wijken moeten hen zo meer 'eigen' worden.

Toeleiding naar onze programma's

Voor Stap-In geldt dat toeleiding voornamelijk plaats vindt via de wijkverpleegkundigen van het consultatiebureau en de wijkcontactvrouwen, waaraan ook teruggekoppeld wordt wat er met de aanmelding is gebeurd. Het contact met de consultatiebureaus en de coördinator van Home Start is echter sinds 2007 wegens gebrek aan coördinatie-uren op een laag pitje gezet. Er is twee keer per jaar contact met de wijkverpleegkundigen, maar eigenlijk is dit onvoldoende. Deze contacten zijn van essentieel belang en moeten weer stevig opgepakt gaan worden. De coördinator zal tevens contacten met verschillende zelforganisaties gaan leggen om meer gezinnen met Stap-In te kunnen bereiken.

Het toeleiden van gezinnen naar Opstapje gebeurt voornamelijk vanuit de consultatiebureaus en de peuterspeelzalen, naar Opstap vanuit de scholen. Ook de contacten met de peuterspeelzalen en scholen kunnen nauwer aangehaald worden, vooral in bepaalde stadsdelen waarin we actiever zouden willen worden met onze programma's (met name Noord, daarnaast ook Oost). Met scholen is er contact in het begin van het schooljaar, maar eigenlijk zouden ook de contactmomenten met de scholen uitgebreid moeten worden. Met de uitbreiding van coördinatie-uren moet dat dit jaar mogelijk zijn.

Schakel in een keten van voorzieningen

De medewerkers van Opstap(je) bouwen een vertrouwensband op met vele gezinnen in de buurt, kennen de achtergrond van die gezinnen, kunnen door het langdurig en intensief contact sneller signalen oppikken (bv. Van huiselijk geweld, verwaarlozing). Via hun ingang bij de 'eigen' gezinnen, maar het netwerk van de medewerkers reikt ook verder naar andere gezinnen in de buurt. Zij hebben zo een zeer belangrijke rol in signalering en doorverwijzing en kunnen fungeren als bruggenbouwers voor organisaties die werken met dezelfde doelgroep.

De medewerkers verwijzen de gezinnen of moeders waar nodig door naar diverse instanties. Vanuit Stap-in en Opstap(je) wordt zo doorverwezen naar VVE-peuterspeelzalen, moedercentra, taallessen (oudkomers en nieuwkomers) en trajecten naar werk en scholing, wijkcontactvrouwen, bibliotheek, MEE. Hierbij is samenwerking met het Nova College, peuterspeelzalen, basisscholen, moedercentra, zelforganisaties en het consultatiebureau heel belangrijk.

In het verleden namen de contactmedewerkers deel aan buurtnetwerken. Deze zijn niet meer actief in Haarlem. Daarom moeten we een nieuwe weg proberen te vinden voor overleg en verwijzing. Gedacht wordt aan regelmatig overleg bijvoorbeeld wijkcontactvrouwen, Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) en deelname aan overlegstructuren die voor ons van belang zijn.

Registratie van gegevens

Afgezien van NAW-gegevens worden de volgende gegevens door de medewerkers geregistreerd bij een huisbezoek in het kader van Stap-in:

- Geboortedatum kind(eren)
- Opleiding ouder / verzorger
- Geboorteland ouders
- De taal die thuis gesproken wordt
- Gebruik kinderopvang (oppas, kinderdagverblijf, au-pair, etc.)

Bij een huisbezoek Opstap(je) wordt geregistreerd:

- Geboorteland ouders
- Aankomst in Nederland
- Hoogst voltooide opleiding
- Betaald werk
- Nederlands mondeling (Goed / Redelijk / Matig / Slecht / Niet)
- Nederlands lezen (Goed / Redelijk / Matig / Slecht / Niet)
- Eigen taal lezen (Goed / Redelijk / Matig / Slecht / Niet)
- Kinderen
- Beheersing Nederlands
- Welke peuterspeelzaal of school

De jeugdgezondheidszorg wordt in Haarlem voor 0-4 jarigen uitgevoerd door de JGZ Kennemerland en voor 4-19 jarigen door de GGD Kennemerland. Door JGZ en GGD wordt een zogenaamd Elektronisch Kinddossier (EKD) bijgehouden, waarin zich de gegevens die wij hierboven noemden al zouden moeten bevinden. Met JGZ en GGD zouden betere afspraken gemaakt kunnen worden hoe we het registreren en uitwisselen van gegevens zo goed mogelijk op elkaar afstemmen.

Het zou bijvoorbeeld prettig zijn als wij van een gezin al de diverse gegevens zouden kunnen doorkrijgen, voorafgaand aan het huisbezoek. Dan kan een medewerker zich beter voorbereiden, sneller aan de slag met de inhoud, en hoeven de ouders niet telkens opnieuw dezelfde gegevens door te geven. Ook zouden wij de totaalgegevens over gezinnen in de diverse wijken bijvoorbeeld goed kunnen gebruiken om onze doelgroep in kaart te krijgen en te kijken hoe we ons aanbod zo goed mogelijk op die doelgroep kunnen afstemmen. Andersom zou bepaalde informatie waarover onze contactmedewerkers beschikken wellicht nuttig kunnen zijn om mee te nemen in het EKD. Dit alles uiteraard uitsluitend binnen de kaders van geldende (privacy)wetgeving.

Uitvoering en resultaat (in bereik gezinnen)

Hieronder schematisch enkele kerngegevens rond de uitvoering van de diverse programma's in beeld gebracht, zowel voor het afgelopen schooljaar 2007-2008 als ons streven voor het komend schooljaar 2008-2009.

SCHOOLJAAR 2007-2008	Stap-In	Opstapje	Opstap
Uren beschikbaar		76 uitvoering 24 coördinatie	
Aantal huisbezoeken per gezin (per jaar)	1 (soms 2)	1	1
Aantal groepen per jaar	n.v.t.	6	8
Aantal groepsbijeenkomsten per gezin per jaar	n.v.t.	30 + 1 (diploma-uitreiking)	30 + 1 (diploma-uitreiking)
Bereik aantal gezinnen totaal per jaar	8	21	74
Wijken waar het programma wordt uitgevoerd	Stedelijk, alle wijken	1. Schalkwijk - Europawijk 2. Schalkwijk - Meerwijk 3. Oost - van Zeggelenbuurt 4. Noord - Delftwijk	1. Schalkwijk - Europawijk 2. Schalkwijk - Meerwijk 3. Schalkwijk - Boerhaavevkw 4. Oost - Oude A'damsebuurt 5. Noord - Vondelkwartier

SCHOOLJAAR 2008-2009	Stap-In	Opstapje	Opstap
Uren beschikbaar		80 uitvoering 40 coördinatie + stagiaires (Stap-in)	
Aantal huisbezoeken per gezin (per jaar)	1 (soms 2)	2 standaard, flexibel inspelen op behoefte	2 standaard, flexibel inspelen op behoefte
Aantal groepen per jaar	n.v.t.	8	8
Aantal groepsbijeenkomsten per gezin per jaar	n.v.t.	30 + 1 (diploma-uitreiking)	30 + 1 (diploma-uitreiking)
Bereik aantal gezinnen totaal per jaar	45	56 (bij max 7 gezinnen p/grp)	80 (bij max 10 gezinnen p/grp)
Wijken waar het programma wordt uitgevoerd	Stedelijk, alle wijken	1. Schalkwijk - Europawijk 2. Schalkwijk - Meerwijk 3. Oost - van Zeggelenbuurt 4. Noord - Delftwijk * mogelijkheden uitbreiding in Noord (en Oost) worden onderzocht	1. Schalkwijk - Europawijk 2. Schalkwijk - Meerwijk 3. Schalkwijk - Boerhaavevkw 4. Oost - Oude A'damsebuurt 5. Noord - Vondelkwartier * mogelijkheden uitbreiding in Noord (en Oost) worden onderzocht

In totaal zouden zo dus het komend jaar 181 gezinnen bereikt kunnen worden, ten opzichte van 103 gezinnen vorig jaar. Dit houdt een uitbreiding in van zo'n 75%, een ambitieus streven. Dit is alleen mogelijk als we alle groepen tot het maximaal aantal deelnemers weten te vullen. Als we uitgaan van een bezettingspercentage van 90%, komen we uit op een streven minimaal zo'n 163 gezinnen te bereiken.

Mogelijk kan dit bereik nog verder uitgebreid worden door themabijeenkomsten te houden en ondersteuning aan te bieden aan ouders via bijvoorbeeld peuterspeelzalen of scholen. We moeten bekijken hoeveel ruimte we nog zullen overhouden voor dit soort aanvullende activiteiten dit jaar. Mocht dit niet lukken, zou dit als actiepunt naar het komend schooljaar verschoven kunnen worden.

Rie Buursink, coördinator Stap-programma's
Karin Poelmeijer, manager

Stichting DOCK
8 oktober 2008